

Posudek vedoucího diplomové práce

Téma: Mateřství

Autorka: Nikola Klečková

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Diplomová práce předložená k obhajobě Nikolou Klečkovou je zaměřena na problematiku mateřství. Předmětem bližšího zkoumání je tedy téma na první pohled značně tradiční. Jen málokterý status fyzické osoby se může zdát být tak jasně daný a pevně ukotvený, jako je právě postavení matky dítěte. Při bližším nahlédnutí do právní úpravy a její konfrontaci se stávající praxí je však zřejmé, že vedle hned několika tradičních problémů souvisejících s určováním a zejména pak popíráním mateřství, přináší moderní doba řadu nových otázek, které se dříve, zejména s ohledem na jiný stav poznání lékařské vědy nevyskytovaly, resp. se zdál-li být nerealizovatelné. Bylo tedy i jen obtížně představitelné, aby žena porodila dítě, které je od ní geneticky zcela odlišné, stejně tak jako i to, aby odosila za úplatu dítě pro někoho jiného atp. Lze namítnout, že i v dnešní době se jedná o otázky, na něž se již dlouhodobě upíná pozornost právní nauky a do značné míry i rozhodovací soudní praxe. Je však současně patrné, že značně kusá úprava, která se řadě problémů mnohdy záměrně vyhýbá (zmínit lze zejména absenci bližší úpravy náhradního mateřství v právním řádu ČR), ponechává nepochybně značný prostor pro vlastní úvahy a návrhy bližších řešení, popř. zlepšení stávajícího stavu. Bližší souvislé zaměření na danou problematiku v podobě diplomové práce tak lze hodnotit jednoznačně pozitivně. Jde nepochybně o téma, které ponechává dostatečný prostor pro vlastní invenci a kreativitu autorky.

Diplomantka, vědoma si zjevně velmi dobře daných východisek tématu, přistoupila k jeho výkladu systematicky a s náležitou vnitřní logikou. Hned v první části se pouští do vymezení samotného určení mateřství. Vysvětluje zde fakt porodu, tedy událost, která vede jak ke vzniku právní osobnosti dítěte, tak i statusového poměru mateřství, resp. rodičovství. Od druhé části se pak již pouští do jednotlivých z pohledu práva specifických situací, které ovlivňují, potažmo mnohdy komplikují určení mateřství. Postupně je tak pojednáno o problematice asistované reprodukce, o náhradním mateřství, o nalezení dítěte neznámé totožnosti, o odložení dítěte do baby-boxu a o porodu s utajenou totožností matky. Poslední dvě partie jsou věnovány popírání mateřství a exkurzu do trestněprávních souvislostí. Z podaného přehledu je zřejmé, že zvolená struktura výkladu má jasnou návaznost a náležitou gradaci. Vynecháno není nic podstatného, co s tematikou mateřství souvisí. Mnohé pasáže výkladu přitom nepostrádají požadovanou hloubku a důkladnost. Zmínit lze třeba pojednání vztahující se k náhradnímu mateřství (zejména pak rozbor možností vedoucích k případnému legalizování dítěte či vymezení možných negativních důsledků v rovině správního, resp. trestního postihu – srov. k tomu kap. 42).

Pozitivně lze hodnotit i věcnou a obsahovou úroveň práce. Autorka se nechává při výkladu vést osvědčenými zdroji. Tento její přístup ji sice limituje ve vlastní invenci a přinášení vlastních názorů a

závěrů, současně však omezuje počet věcných pochybení a nesprávných tvrzení. Uvedené jistě neznamená, že by bylo nutné s veškerými v práci uvedenými informacemi plně souhlasit. Obvykle jsou však tvrzení opřena o některý v práci citovaný literární zdroj. Po věcné stránce je tak text postižen spíše jen některými věcnými nepřesnostmi (zmínit lze např. tvrzení na s. 25, na níž autorka konstatuje, že se v případě domněnky vymezené v § 778 svědčící muži, který dal souhlas k umělému oplodnění, jedná o domněnku nevyvratitelnou; zdá se, že z pohledu obsahového by bylo možné spíše uvažovat o právní fikci, nicméně tak jako tak by bylo na místě klást si otázku, jak v daném případě vyložit užití zákonného obratu „má se za to, že...“). Některé údaje by snad stálo za to blíže rozvést či vysvětlit (zaujme např. údaj o tom, že: „Embryo vzniklo ze spermatu obou stěžovatelů a vajíčka anonymní dárkyně – s. 43). V souhrnu se však jedná o výtky značně omezeného rázu.

Formální úroveň zpracování je velmi dobrá. Práce sice není zcela prosta dílčích prohrěšků proti pravidlům pravopisu, překlepů či pochybení v interpunkci, jejich počet (snad s výjimkou chybějících odražení) však není takový, aby výraznějším způsobem ovlivňoval celkově dobrý dojem z odevzdané práce. Velmi dobré je v souhrnu i vyjadřování autorky.

Diplomantka užívá při vytváření své práce dostatečné množství odborných zdrojů, ať již komentářové, monografické či časopisecké literatury. V hojném rozsahu jsou využívány i dostupné judikatorní výstupy. Citováno je jednotně v intencích platné citační normy. Pasážím věnovaným zahraničním úpravám je však třeba vytknout absenci užívání zahraniční odborné literatury.

S ohledem na vše výše uvedené je možné konstatovat, že posuzovaná diplomová práce Nikoly Klečkové splňuje všechna základní kritéria požadovaná od závěrečné práce v magisterském studijním programu. Autorce se daří vypořádat se zvoleným tématem přehledným a vyváženým způsobem. Z textu je jasně patrná dobrá orientace autorky ve zvolené problematice, ale jistě též i její hlubší zájem o ni. Práci proto k obhajobě doporučuji a navrhuji hodnotit ji jako výbornou, pochopitelně za předpokladu úspěšného zvládnutí obhajoby.

Otázky k obhajobě:

- 1) Jak postupovat v situaci, kdy žádá o určení mateřství žena, která o sobě tvrdí, že je matkou dítěte. Dítě má přitom zapsaného v matrice otce i matku. Tou je přitom žena, která již dříve zemřela. Bude třeba nejprve popřít mateřství zapsané ženy (resp. otcovství zapsaného muže), nebo nikoliv?
- 2) Kdo doručuje oznámení o udělení souhlasu muže z neplodného páru k umělému oplodnění matričnímu úřadu?

V Plzni dne 20. května 2023

doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.